

Algemeen

Voorwoord

Koers vast kiezen

Dit begrotingsjaar is de afsluiting van de bestuursperiode 2022-2026 en een verkiezingsjaar. Deze periode was een nieuwe start na turbulente jaren voor college, raad en organisatie. We hebben in de afgelopen periode een nieuwe toon gezet. We hebben bewust ingezet op een constructieve en productieve sfeer in de gemeenteraad. Deze sfeer in de gemeenteraad in de huidige bestuursperiode heeft veel gebracht. Ondanks politieke verschillen hebben we gezamenlijk kunnen werken aan het raadsprogramma "Toekomst voor Waalre" en daarmee aan concrete oplossingen voor onze inwoners. Deze collegiale benadering heeft geleid tot weloverwogen besluitvorming en effectief bestuur, ook in tijden van onzekerheid. De komende jaren zullen we deze manier van werken voort moeten zetten nu het steeds moeilijker wordt om duidelijkheid te krijgen vanuit de regering over financiën en een koersvast beleid. Realiteit noodzaakt ons nu om balans te vinden tussen continuïteit van gemeentelijk beleid, eerlijkheid over uitdagingen en het vermijden van grote nieuwe toezeggingen.

Kwaliteiten van onze gemeente

Onze gemeente onderscheidt zich door haar groene karakter- van de uitgestrekte beekdalén, natuurgebieden tot de groende dooradering in onze woonwijken. Deze groene kwaliteiten zijn niet alleen waardevol voor biodiversiteit en klimaat, maar vormen ook de basis voor leefbaarheid en welzijn van onze inwoners. We koesteren dit groene erfgoed en ontwikkelen het verder als natuurlijke buffer tegen klimaatverandering en een bron van ontspanning en gezondheid. De nabijheid van de stad biedt ons waardevolle stedelijke voorzieningen naast de kleinschaligheid van het wonen in onze dorpen. Dat is een aanvulling op de kwaliteit van het wonen in Waalre. En de mogelijkheid om zelfstandig te blijven met het beste van twee kanten van de medaille: groen en rustig wonen met stedelijke voorzieningen op korte afstand.

Onze gemeente vormt de levensader voor de zelfstandigheid van onze inwoners. Of het nu gaat om toegankelijke voorzieningen, ondersteuning bij participatie, of het behoud van lokale dienstverlening - we zorgen ervoor dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven functioneren in hun vertrouwde omgeving. Dit vraagt om slimme combinaties van formele zorg en informele ondersteuning.

Samenspel met inwoners en in de regio wordt belangrijker

Uit de herijking van de Kracht van Waalre blijkt dat er veel bereidheid is om samen te werken met de gemeente, ook verantwoordelijkheid te dragen en zaken over te nemen. We zien steeds meer dat goede oplossingen ontstaan in samenwerking met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. De gemeente kan niet alles alleen. Door actief de dialoog aan te gaan en ruimte te maken voor initiatieven uit de samenleving, ontstaat er een dynamiek waarin we samen sterker staan. Deze participatieve aanpak vormt de basis voor duurzame en gedragen beleidskeuzes. Uitdagingen zoals klimaatadaptie, woningtekort, mobiliteit en economische ontwikkeling overstijgen gemeentegrenzen. Regionale samenwerking is niet langer een optie maar een noodzaak. We investeren daarom in sterke regionale verbindingen en zoeken actief naar kansen voor een gezamenlijke aanpak van complexe vraagstukken. Goed bestuur vraagt om partnerschap - tussen college, raad en organisatie, tussen

verschillende bestuurslagen en met inwoners en maatschappelijke partners. We zoeken bewust naar verbinding en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dit betekent open communicatie, wederzijds respect en bereidheid om samen te zoeken naar de beste oplossingen, ook wanneer dat vraagt om compromissen en flexibiliteit.

Veiligheid en vertrouwen

Vertrouwen is een belangrijk onderdeel van de democratie en de samenleving. We werken elke dag aan het behouden en versterken van het vertrouwen van onze inwoners door betrouwbaar, integer en transparant te handelen in onze bestuurlijke verantwoordelijkheden. Dit betekent doen wat we beloven, helder communiceren over onze keuzes en ruimte maken voor kritiek en dialoog. Vertrouwen verdien je door consequent te zijn in woord en daad. Daarbij hoort ook je veilig voelen bij die (lokale) overheid en een veilige plek voor iedereen. Veiligheid is een fundamenteel recht en vormt de basis voor alle bovenstaande ontwikkelingen in onze gemeente. We zorgen voor een leefomgeving waarin mensen zich thuis voelen, kinderen zorgeloos en spelenderwijs kunnen opgroeien en ondernemers kunnen floreren. Dit gaat verder dan fysieke veiligheid – het omvat ook sociale veiligheid, rechtszekerheid en het vertrouwen dat de gemeente er is wanneer dat nodig is. Ook wanneer de sociale samenhang verandert en steeds meer inwoners alleen wonen. Daardoor kunnen eenzaamheid en losraken van de samenleving makkelijker voorkomen. De gemeente en samenleving staan samen aan de lat voor een inclusieve samenleving waarin iedereen wordt gezien en erbij hoort.

Onze organisatie vormt de ruggengraat van de gemeente. De moderne ambtenaar is veelzijdig, denkt mee met inwoners, schakelt flexibel tussen verschillende rollen en werkt vanuit vakmanschap en betrokkenheid. We investeren in onze mensen omdat kwalitatieve dienstverlening begint bij gemotiveerde en bekwame medewerkers die trots zijn op hun bijdrage aan het gemeenschappelijk belang en vertrouwen.

Uitdagingen op gebied van keuzes

Om dat allemaal te blijven doen vragen we u om keuzes te maken die daaraan recht doen. Deze begroting vraagt opnieuw om stevig denkwerk en uw wijsheid daarbij. Met onze beperkte middelen en de groeiende maatschappelijke behoeften moeten we scherp prioriteren. We kiezen ervoor transparant te zijn over deze dilemma's en leggen onze afwegingen helder uit aan inwoners en raad. Niet alles kan tegelijk, maar wat we doen, doen we goed. Een constructieve aanpak en realistische verwachtingen die passen bij het huidige politieke klimaat. De noodzaak tot samenwerking op alle niveaus is nodig om de uitdagingen van deze tijd aan te gaan. Aan de basis staat de bereidheid tot bestuurlijk partnerschap. En wij willen staan voor kwaliteit, verbinding en gezond samenspel. Deze thema's benadrukken en versterken zowel de realistische uitdagingen als het beeld van een gemeente die zowel haar unieke kwaliteiten koestert als stevig is geworteld in moderne bestuurlijke principes en verantwoordelijkheden naar haar inwoners toe. De langdurige bestuurlijke onzekerheid vanuit het Rijk dwingt gemeenten - en dus ook Waalre - om zelf naar voren te stappen en verantwoordelijkheid te blijven nemen voor de behoeften van hun inwoners. Om dat te kunnen doen is het onder de huidige omstandigheden zowel een voorwaarde als een uitdaging om daarbij betrouwbaar te zijn en financieel gezond te blijven. Dit perspectief maakt dat samenwerken nog meer aan de orde is en we de kracht van onze samenleving meer gaan benutten. En gelukkig blijken onze inwoners vanuit De Kracht van Waalre daartoe ook bereid. We kunnen het niet meer alleen, we hebben onze inwoners en maatschappelijke partners nodig om samen

naar oplossingen te zoeken.

We gaan ons daarvoor bestuurlijk verder ontwikkelen en vooral inzetten op controle op de maatschappelijke meerwaarde die wordt gegenereerd. Meer loslaten, vertrouwen hebben en taken delen en verdelen. Samenwerken en samenspel zijn hiervoor van belang.

Het blijft belangrijk om ook voor de langere termijn (langer dan één of twee bestuursperiodes) investeringsruimte te organiseren. Onze solvabiliteit staat steeds meer onder druk door grote investeringen die nodig zijn. Denk daarbij aan onderwijsvoorzieningen en de wijkgerichte aanpak die de komende decennia veel vragen op het gebied van inzet en middelen. Structureel meer inkomsten genereren kan alleen als we meer woningen en bedrijventerreinen realiseren. Wanneer dat niet kan of lukt dan zijn we genooddaakt naar onze uitgaven te kijken. En om keuzes te maken en bezuinigingen door te voeren op andere terreinen. Evenwicht en balans tussen uitgaven en inkomsten is de basis voor onze financiële gezondheid. Met deze begroting hebben we dat voor de komende jaren ingevuld.

Leeswijzer

De programmabegroting bestaat volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen.

In de begroting 2026 zijn ten opzichte van eerdere jaren een aantal aanpassingen gemaakt. Zo zijn er meer digitale links toegevoegd om een directe koppeling te leggen met bestaande wetgeving en eerder genomen besluiten. Ook is er op verschillende vlakken een poging gedaan om herhaling te verminderen en waar mogelijk het aantal acties ('Wat gaan we daarvoor doen') terug te brengen naar een overzichtelijk aantal, zonder afbreuk te doen aan de diversiteit en omvang van de taken die we als gemeente uitvoeren. Tot slot hebben de BBV indicatoren een plaats gekregen binnen de Programma's, waarover in de alinea 'Beleidsindicatoren' nog aanvullende informatie gedeeld wordt.

Programmaplan 2026

Het programmaplan bestaat uit 9 programma's. In het programmaplan wordt antwoord gegeven op drie W-vragen:

- 'Wat willen we bereiken?'
- 'Wat gaan we daarvoor doen?'
- 'Wat mag het kosten?'

Deze plannen zijn gebaseerd op het Raadsprogramma met het daarbij behorende uitvoeringsprogramma. De kern van deze beschrijving is dat we één op één de relatie kunnen leggen tussen "wat willen we bereiken" in de begroting en "wat hebben we bereikt" in de jaarrekening.

Elk programma is onderverdeeld in één of meerdere taakvelden. Bij de nummering kan het voorkomen dat dit niet netjes doorloopt omdat wij de landelijk gehanteerde nummers gebruiken. Nummers zoals "0.63 Parkeerbelasting" en "2.3 recreatieve havens" worden door ons niet gebruikt en ontbreken daarom.

Doorberekening salariskosten en overhead

Salariskosten die direct aan een taakveld kunnen worden toegerekend zijn opgenomen in de lasten bij het betreffende taakveld. Salariskosten overhead worden volledig toegerekend aan het taakveld 0.4 overhead. Naast de salariskosten overhead worden ook de materiële kosten overhead aan taakveld 0.4 toegerekend. Een eventueel te verklaren verschil tussen aangepaste begroting 2025 (per 1 juli 2025) en begroting 2026 betreft dan een verschil in uitgaven of inkomsten. Daar waar het nodig is, voor de berekening van kostendekkende tarieven (grondexploitatie, afval en riool), worden overheadkosten incidenteel nog wel toegerekend aan de betreffende taakvelden.

Beleidsindicatoren (BBV indicatoren)

In deze begroting zijn de verplichte beleidsindicatoren opgenomen ([BBV indicatoren](#)). Periodiek leveren landelijke bronhouders van deze indicatoren de meest recente informatie aan via [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) zodat gemeenten deze kunnen verwerken in de programmabegroting en jaarrekening. In deze begroting 2026 zijn de cijfers van medio 2025 gebruikt. We merken op dat een aantal indicatoren niet recent door de bronhouder zijn geactualiseerd, waardoor deze indicatoren niet gevuld zijn.

Indicatoren zijn vaak pas interessant wanneer de ontwikkeling wordt beschouwd over de tijd. Daarom zijn ook de gegevens uit 2023 en 2024 opgenomen.

De cijfers van de gemeente Waalre worden vergeleken met het gemiddelde van 5 vergelijkbare gemeenten (gebaseerd op [AMIGO](#): Algoritmische Matchmaker voor Ideale Gemeentelijke Oriëntatie). Deze 5 gemeenten zijn: Veldhoven, Son en Breugel, Nuenen en Gerwen en Nederwetten, Vught, en Oisterwijk (op basis van het AMIGO algoritme van januari 2025, en in afstemming met de Auditcommissie). En de cijfers worden vergeleken met Nederlandse gemeenten < 25.000 inwoners.

In overleg met de Auditcommissie hebben we voor de indicatoren van het Sociaal domein, waar mogelijk, een ambitie geformuleerd. En ook, waar mogelijk, met een kleur aangegeven hoe we als gemeente Waalre scoren ten opzichte van het gemiddelde van de 5 vergelijkbare (AMIGO) gemeenten. Wanneer we binnen de bandbreedte van 10% onder en 10% boven het gemiddelde zitten is de indicator licht groen, wanneer we onder de bandbreedte zitten is de indicator rood, en wanneer we boven de bandbreedte zitten is de indicator hard groen. Het sociaal domein is hiervoor als eerste test gebruikt om te ervaren of deze werkwijze bevalt. Daarnaast zijn voor het sociaal domein aanvullende indicatoren toegevoegd, en is dezelfde werkwijze hier toegepast.

Tot slot, in de Begroting 2026 hebben we de BBV indicatoren direct onder het Programma geplaatst waar de indicatoren betrekking op hebben en niet meer in een apart hoofdstuk. Daarmee is de link tussen de indicatoren en de diversie Programma's beter zichtbaar.

Paragrafen

De paragrafen geven conform het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) een dwarsdoorsnede van de programmabegroting ten aanzien van een aantal bedrijfsvoeringsaspecten gerelateerd aan financiën.

- Paragraaf A. Lokale heffingen bevat geraamde inkomsten uit lokale heffingen, beleid ten aanzien van lokale heffingen, inzicht in kostendekkendheid van de tarieven voor riool- en afvalstoffenheffing, duiding van de lokale lastendruk en inzicht in het kwijscheldingsbeleid.
- Paragraaf B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing geeft inzicht in de financiële risico's die Waalre loopt, de benodigde weerstandscapaciteit om deze risico's af te dekken en het beschikbare weerstandsvermogen. Conform de eis vanuit Provincie en accountant is het weerstandsvermogen beoordeeld met een norm. Daarnaast wordt de financiële positie van Waalre geduid met behulp van 5 verplichte financiële kengetallen.
- Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen gaat in op het beleid en benodigde middelen voor onderhoud van o.a. wegen, riolering, openbaar groen en gebouwen.
- Paragraaf D. Financiering geeft inzicht in de kaders voor de financiering van de activiteiten van de gemeente Waalre. Er wordt onder andere ingegaan op de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de eventuele investeringsbehoefte.
- Paragraaf E. Bedrijfsvoering geeft de stand van zaken en ambities weer op het gebied van huisvesting, personeel en organisatie, communicatie, financiën en control en andere bedrijfsvoerings- en dienstverleningsaspecten.
- Paragraaf F. Verbonden partijen maakt inzichtelijk in welke partijen Waalre een bestuurlijk en/of een financieel belang heeft, wat het doel hiervan is, wat de financiële positie is van de partijen waar Waalre een belang in heeft, welk risico Waalre loopt en hoe dit risico is afgedekt.
- Paragraaf G. Grondbeleid geeft inzicht in de actuele stand van zaken van het grondbeleid en de grondexploitaties.
- Paragraaf H. Horizontale verantwoording komen de ontwikkelingen aan bod op het gebied van horizontale verantwoording en interbestuurlijk toezicht.
- Paragraaf I geeft inzicht in de raming van baten en lasten voor gemeenteraad, raadsgriffie, accountantsdiensten en de rekenkamercommissie.
- Tot slot gaat paragraaf J in op de Wet Open Overheid (WOO). In deze paragraaf gaan we in op de doelen die we hebben gesteld ten aanzien van de WOO in 2026.

Financiële begroting

In de financiële begroting nemen we de bij de Kadernota 2026 vastgestelde uitgangspunten op. Daarnaast staat hier een samenvatting van de baten en lasten per programma, presenteren we een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

Bijlagen

In de bijlagen bij deze begroting zijn de kerngegevens van de Gemeente Waalre toegevoegd.

